

ÚVODNÍK

Over 100 years of international dispute resolution *

Reflections on international arbitration from an institutional perspective

Tjaco T. van den Hout**

Armed conflicts, acts of violence and reprisal, military build-ups along contested borders – in Africa, the Middle East, South Asia, and elsewhere – repeatedly remind us that we live in a volatile and unstable world. Finding ways to a peaceful settlement of disputes, as those currently involved know, requires active engagement and sustained effort on the part of all concerned. Many of them are far from resolved and new ones are appearing.

One typically useful approach to tackle difficult disputes when diplomatic negotiations fail, is to isolate the intractable issues and deal with them through a third party mechanism. When issues of international law are at stake as they often are, judicial settlement and arbitration are the obvious choices. Both are recognized in the United Nations Charter as appropriate means of peacefully settling disputes.

Like judicial settlement, decisions emanating from arbitration tribunals and commissions are final and binding between the parties. On the other hand, arbitration does require the consent of both parties to the dispute. Now should such a requirement be seen as a disadvantage? To some it is, in particular if this consent is not to be readily expected. To others, if achieved, consent is an important condition for compliance of the arbitral award by both parties. Arbitration's flexibility and speed, its confidential nature, and the large degree of control that parties have over the arbitral process, including the composition of the arbitral tribunal, are critical factors often responsible for both its appeal and success.

In some cases, disputes between States can lead to the adoption of positions by the respective governments that become a *cause célèbre* back home. Many already have. Typically, in such cases, one or both such parties will need an „exit strategy“ sooner or later vis-à-vis their own constituency. In this respect, the use of a third-party mechanism provides a credible, and above all honorable, „way out“.

In Europe expanding regional integration has crea-

ted a new momentum for the governments of countries, opting for membership in the European Union, to resolve their disputes with neighbors in the pre-accession stage. For those governments time can be of the essence. The speed with which parties can initiate arbitral proceedings and complete them, can weigh decisively in favor of this mode of dispute settlement.

Certain disputes between States that were once of a highly inflammable nature have already been settled recently by arbitration. An example of this is the dispute between Eritrea and Yemen concerning sovereignty over islands in the Red Sea and maritime delimitation. The governments of those two countries turned to arbitration conducted under the auspices of the Permanent Court of Arbitration. It was completed in December 1999. The UN Security Council welcomed the decision for it brought an end to hostilities between the two countries and prevented a further escalation of violence.

Later, Ethiopia and Eritrea used the mechanism of arbitration following their landmark peace agreement in December 2000. Two arbitration commissions were established. The Permanent Court of Arbitration currently administers both.

The Eritrea-Ethiopia Claims Commission was established „to decide through binding arbitration all claims for loss, damage or injury by one Government against the other, and by nationals (including both natural and juridical persons) of one party against the Government of the other party or entities, owned or controlled by the other party,

(a) that are related to the conflict that was the subject of the Framework Agreement, the Modalities for its Implementation and the Cessation of Hostilities Agreement, and

(b) result from violations of international humanitarian law, including the 1949 Geneva Conventions, or other violations of international law.“

* Přes 100 let urovnávání mezinárodních sporů – úvahy o mezinárodní arbitráži z institucionálního pohledu. Přednáška byla proslavena na Právnické fakultě MU v Brně v říjnu roku 2003.

** Tjaco T. van den Hout, Secretary-General of the Permanent Court of Arbitration, The Hague

Each of the parties has submitted claims to the Commission on its own behalf and on behalf of its nationals, including both natural and legal persons. The first hearings of the Commission concerned claims pertaining to the treatment of Parties' prisoners of war and took place at the Peace Palace in December 2002. The Commission rendered its first awards on 1 July 2003. The Commission made 12 findings of liability for violations of international law against Eritrea and 8 findings against Ethiopia.

The most serious issues of liability against Eritrea concerned the refusal to allow ICRC to visit POWs camps between May 1998 and August 2000, failing to protect Ethiopian POWs from being killed at capture and permitting physical and mental abuse. The main findings of liability against Ethiopia concerned the failure of Ethiopia to provide a proper diet and the delay in repatriation.

The Commission will hold hearings in November 2003 on claims of misconduct related to the armed conflict in the Central Front. Throughout the process, the Commission and the Parties have worked cooperatively, with a view to expeditious and orderly resolution of the Commission's caseload. The Commission and the Parties have met informally several times to discuss possible means for focusing and facilitating the claims process. The December Agreement calls for the Commission to endeavour to complete its work within three years of the closing date for filing claims.

The Eritrea-Ethiopia Boundary Commission has already completed its task of delimiting the boundary between the two States in a decision delivered here at the PCA in April 2002. The Secretary-General of the United Nations, Kofi Annan, and the Secretary-General of the Organization of African Union, Amara Essy, commented in a joint statement: „The successful conclusion of the peace process on the basis of a judicial settlement of the dispute will stand as an example to the rest of Africa and, indeed, to the international community as a whole“. Both Parties welcomed the Delimitation Decision and pledged to abide by it.?

According to the treaty establishing it, the Boundary Commission is also responsible for the demarcation of the boundary, a task to which it has been devoted since the delivery of the Delimitation Decision. While the Commission conducts its technical work from its field offices in both countries, the PCA continues to support the Commission and to participate in frequent consultations with the UN Department of Peacekeeping Operations and UN Mission to Ethiopia and Eritrea on the one hand, and the two parties on the other. The Delimitation Decision and the various subsequent orders are available on the PCA's website (www.pca-cpa.org).

There are other inter-State disputes pending before the Court that might not have the same high political profile but are of interest to both scholars

and students of international law. Let me mention the following:

NETHERLANDS – FRANCE

The case concerns arbitration in application of the Convention of December 3, 1976 on the Protection of the Rhine against Pollution by Chlorides and the Additional Protocol of September 25, 1991. The conflict relates to the interpretation of the relevant provisions of the Additional Protocol of the 1976 Convention on the methods of apportioning to the respective Parties the costs of waste management in the Rhine. The Tribunal held hearings on October 3, 2002 where the Parties presented their arguments. The Tribunal has met several times for deliberations and is expected to deliver its award by the end of the year.

IRELAND – UNITED KINGDOM

Two arbitrations involving Ireland and the United Kingdom are being, or have been, facilitated by the PCA. Both relate to the new MOX Facility at the Sellafield nuclear plant in the United Kingdom. The first of these two proceedings was initiated in the summer of 2001 and falls under the Convention for the Protection of the Marine Environment of the North-East Atlantic, or OSPAR Convention, as it is typically called. The case was heard at the Peace Palace in October 2002, and an award that dismissed Ireland's core claim, was issued on July 2, 2003. The Parties' written pleadings, transcripts of the hearings, and the final award are available on the PCA website.

The second arbitration was initiated in October 2001 pursuant to Annex VII of the 1982 United Nations Convention on the Law of the Sea. On June 24, 2003, following two rounds of written pleadings and two weeks of hearings at the Peace Palace, the arbitral tribunal hearing the case issued *Order No. 3 – Suspension of Proceedings on Jurisdiction and Merits and Request for Further Provisional Measures*, formally suspending further proceedings in the case in light of concerns about the tribunal's jurisdiction to hear and decide the case, in light of the European Law dimension. The order also affirmed an earlier provisional measure on cooperation between the Parties.

BELGIUM – NETHERLANDS

Belgium and the Netherlands have agreed to submit to an arbitral tribunal established under the auspices of the PCA a dispute between them concerning the so-called Iron Rhine railway line. The two countries have adopted rules of procedure for the case based

on the PCA's Optional Rules for Arbitrating Disputes between Two States and the PCA is serving as registry. The tribunal has been duly constituted and the case is at the pleading stage.

Moving away from cases on the PCA docket and turning to a different matter, one not concerning arbitration but conciliation, the work should be noted of the conciliators appointed in the territorial dispute between Belize and Guatemala. They presented their report to the Foreign Ministers of Belize, Guatemala and Honduras last year at the Headquarters of the Organization of American States, with the US Secretary of State, Colin Powell, in attendance. In the view of the OAS, the conciliation report holds out the hope that this century old dispute will be settled and finally put to rest. It is, of course, up to the parties to accept the recommendations.

The decision of the Government of Guatemala to not even submit the recommendations to its people through a referendum, as foreseen, does not bode well. What I wish to point out is that the OAS Conciliation Report mentions the PCA in Annex A: „...In case the dispute [concerning interpretation or application of the Agreement] cannot be resolved, the parties can agree to submit the dispute to the PCA under the Optional Rules for Arbitration of Disputes Relating to Natural Resources and/or the Environment (2001), at the PCA Regional Facility in Costa Rica, or any other arrangement that the parties convene.“

Many countries continue to wrestle with disputes that have festered for years. Increased pressure on scarce resources and the desire of States to assume title of possibly rich resources will only make matters worse. Responsible leadership should seriously consider all available avenues, including arbitration, to settle their disputes peacefully. Arbitration's success stories of the recent past might well turn it into the option of choice in the future. That, Ladies and Gentlemen, will then be one of the ironies of history and I say this as head of a century old intergovernmental institution devoted to the peaceful resolution of disputes. Why? Because more than 100 years ago, at the end of the 19th century, international arbitration already enjoyed that reputation.

Before the Permanent Court of Arbitration was founded in 1899 the practice of referring disputes to international tribunals was quite rare. Resort to arbitration was infrequent while the related procedures of conciliation and inquiry were virtually unknown. International law, as the indispensable basis for approach to dispute settlement modeled on national legal systems was relatively undeveloped. While a rudimentary set of principles had emerged from a combination of state practice and theoretical works of writers such as Grotius, Vattel and Pufendorf, neither 1) the substantive rules needed to regulate the increasingly complex relations of States nor 2) the law indispensable to third party processes for dispute resolution had

been properly developed. That rather bleak situation changed with the creation of the PCA.

A significant proportion of the PCA's earliest cases dealt with territorial issues of various kinds. Application of the law to specific situations can clarify international law's contents in detail and these awards not only answered the immediate questions, they also contributed to the further development of the law. Let me refer to a number of classic cases of the PCA where this happened.

ISLAND OF PALMAS (NETHERLANDS - UNITED STATES)

This case determined 1) the limited significance of discovery as a basis for title, and 2) legal effect of the peaceful and continuous display of State authority over territory as well as 3) contiguity, as a possible basis for title.

LIGHTHOUSE CASE

This was not so much a dispute about territory but pertained to far reaching investigation of circumstances under which Greece acquired parts of the Ottoman Empire following the Balkan war of 1912 and World War I. In this case the disposition of the Great Powers was identified as a basis for title.

GRISBÄDARNA CASE

The dispute pertained to the maritime boundary between Norway and Sweden. The issues with a bearing on territorial sovereignty which were considered, include the role of „acquiescence“ and „recognition“ and the important principle that when land is ceded maritime territory constituting an inseparable appurtenance of it, will be deemed to be ceded as well.

* * *

From territorial issues, let us move to the doctrine treaty interpretation and briefly mention some early cases of the PCA that are relevant to this. The Timor Boundary case is one that quickly comes to mind, as does one of the cases I mentioned before, Grisbädarna. In addition, I should mention North Atlantic Coast Fisheries, Radio Orient and Heathrow Airport User Charges. The latter dealt with the imposition of charges that were to be „just and reasonable“ and subject to „equitable apportionment“ among airport users. The arbitrators had great freedom to decide on these matters but by the same token that freedom did not make their life any easier as there was little in the way of precedent. That the tribunal was able to

discharge its task and contribute to the resolution of this difficult dispute, however, illustrates the value of arbitration as a method of peaceful settlement as well as the legislative dimension of treaty interpretation.

Turning to state responsibility I should mention again the Radio Orient Case, where Egypt invoked its sovereign right to maintain order in its territory in response to a treaty claim. The tribunal rejected this response on grounds that a state's sovereign rights are limited by its treaty obligations. Other PCA cases dealing with state responsibility: the Deserters of Casablanca case, the Chevreau Claim case, the French Postal Vessel Manouba and the Chartage cases, the latter of which related to the right to arrest and detain neutral ships on the high seas.

These are all arbitration cases. In the past, the PCA has also facilitated inquiry and conciliation. Inquiry is a means to impartially investigate the facts through an international commission. It is provided for in the Hague Conventions of 1899 and 1907 and four such cases have been handled by the PCA: the *Incident in the North Sea (The Dogger Bank)* case and the *Tavignano, Camouna and Galois, Loss of the Dutch Steamer Tubantia* and *Red Crusader Incident* cases.

Conciliation is a procedure whereby an international commission is expected to make recommendations to the parties to a dispute and normally takes place under bilateral treaties. There have been three PCA cases: an inter-war case involving Denmark and Lithuania and two cases since 1945, involving respectively France and Switzerland and Greece and Italy.

Let me now return to arbitration and address an interesting jurisdictional development at the Court. While the PCA declined to venture beyond inter-state disputes at first, in 1935 it caved in. In that year, the PCA was requested to put its services at the disposal of an arbitral tribunal constituted to resolve a contract dispute between the Chinese government and an American company, Radio Corporation of America. In order to do so, the Secretary-General sought and received the approval of the PCA's Administrative Council, composed of representatives of all of the parties to the PCA's founding conventions.

Based on this precedent and the increasing interaction between States and non-State parties, the PCA promulgated its Rules for Arbitration and Conciliation for settlement of international disputes between two parties of which only one is a State in 1962. Although 1935 and 1962 were critical moments in the history of the PCA, it was the adoption in 1976 of the Arbitration Rules of the United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL) that brought the greatest demand on PCA services from the commercial arbitration world.

These „ad hoc“ rules were meant to allow proceedings to be conducted without the involvement of an arbitration institution, but some mechanism was needed to safeguard the constitution of the arbitral tribu-

nal. The drafters of the UNCITRAL Rules solved this problem by means of a designated „appointing authority“ which may appoint arbitrators when parties fail to act or decide challenges against arbitrators. If the parties do not agree, or have not previously agreed, on the designation of an appointing authority, the Rules provide that either of the parties may request the Secretary-General of the PCA to select the appointing authority. This small role under the UNCITRAL Rules has resulted in consistent involvement of the PCA in international commercial arbitration between non-State parties.

Ironically, the first request to the Secretary-General for the designation of an appointing authority emanated not from a commercial arbitration tribunal, but from the Iran – U. S. Claims Tribunal, established by the 1981 Algiers Accords with the assistance of the International Bureau of the PCA. In the ensuing years, the PCA witnessed the expansion of global commerce through the increase in the number of requests submitted to the Secretary-General under the UNCITRAL Rules. In recent years this number amounted to an average of one every two weeks, which is double the number of requests received 10 years ago. The parties to these arbitrations originate in all regions of the world, as do the institutions that are ultimately designated as appointing authorities. The Secretary-General's visibility in performing this function has also led, with increasing frequency, to his being directly designated by parties as the appointing authority.

These UNCITRAL matters also appear to be increasing in terms of the complexity of the cases and the contentiousness of the parties. In recent months, the International Bureau has dealt with multi-party cases, objections to PCA authority to act, challenges, and consolidations.

The PCA has also felt the recent growth in investment treaty arbitration. It now acts as registry in three major UNCITRAL arbitrations under investment treaties, including one under the Czech – Netherlands Bilateral Investment Treaty. In addition, in the last year the Secretary-General has assisted in the constitution of arbitral tribunals in five investor-State arbitrations, including appointing arbitrators and deciding challenges of arbitrators. The North American Free Trade Agreement (NAFTA) too has presented the PCA with an interesting case that I cannot say more about at present, and PCA arbitration under Article 27 of the Energy Charter Treaty may be drawing near. I predict that the complex and cumbersome nature of the proceedings in many of these investment treaty matters will cause more ad hoc tribunals to seek the administrative support of the PCA in coming years.

So, the PCA's involvement has gone far beyond what the drafters of the constituent conventions had imagined. No longer limited to facilitating State-State disputes, it now also deals with disputes involving parties of which only one is a State and disputes involving

international organizations. The PCA is currently dealing with a case involving the United Nations and recently dealt with another involving the Bank for International Settlements (BIS). A few words about the latter are in order.

BANK FOR INTERNATIONAL SETTLEMENTS TRIBUNAL

The PCA has acted as Registry in the recently completed arbitration between the Bank for International Settlements and certain of its private shareholders. The Bank for International Settlements was established by treaty in 1930 to assist in the implementation of reparations obligations undertaken by Germany under the Treaty of Versailles following the First World War. The Bank has since evolved into a bank for central banks, engaging in commercial banking activities and providing credit facilities to central banks.

The dispute arose out of the Bank's decision to amend its statutes to exclude all shareholders that were not central banks, and to pay compensation of CHF 16,000 per share to the excluded shareholders. The amendment was effected on January 8, 2001, and three of the Bank's excluded shareholders commenced arbitration, contesting the amount of compensation received. From August 26 to 28, 2002 and May 28 to 29, 2003 the arbitral tribunal established to hear this dispute held hearings in the Great Hall of Justice at the Peace Palace where the parties argued questions of the legality of the Bank's actions and the standard of valuation of the recalled shares.

In its Partial Award rendered November 22, 2002, the Tribunal determined that Claimants were entitled to compensation for their recalled shares corresponding to a proportionate share of the net asset value of the Bank, discounted by 30%. Applying this method of valuation to the shares in its Final Award of September 19, 2003, the Tribunal decided that the Bank for International Settlements should pay to each of the Claimants in the arbitration, an additional CHF 7,977.56 per share previously owned, plus interest. The Tribunal also decided the counterclaim of the Bank against Claimant No. 2 (First Eagle SoGen Funds, Inc.), awarding the Bank US\$ 587,413.49 for its costs in defending the law suit brought by Claimant No. 2 (First Eagle) in the United States in violation of the agreement to arbitrate.

Let me now address some interesting new developments at the Court. Environmental arbitration is one of these. In June of 2001, the PCA Administrative Council adopted Optional Rules for Arbitration of Disputes Relating to Natural Resources and/or the Environment. The Rules provide for a Panel of Arbitrators specialized in this field and a Panel of Scientific Experts.

The field of environmental disputes is one where

I firmly believe the PCA has a role to play. Presently there is no unified forum to which States, intergovernmental organizations, non-governmental organizations, multinational corporations and private parties can have recourse when they have agreed to seek resolution of controversies concerning environmental protection, and conservation of natural resources. More than half of the instances where the PCA provided information to States concerning arbitration last year displayed a need for consideration of issues in these fields.

The example of a cyanide spill in Romania, which poisoned a river flowing through other countries in the Carpathian Basin, underscores the point that lack of adequate recourse can only lead to increased frustration amongst those who have suffered damages and to strained relations between polluter State and polluted State(s).

The International Bureau expects the rules will be included primarily in the dispute resolution clauses of international conventions and treaties relating to environmental protection and conservation because they provide structure and guidelines currently unavailable elsewhere. Already, these Rules are being considered as a dispute resolution mechanism for an emissions trading scheme being developed in connection with the Climate Control Convention and the Kyoto Protocol. They have already been included in the Protocol on Civil Liability and Compensation for Damage Caused by the Trans-boundary Effects of Industrial Accidents on Trans-boundary Waters (Kiev Protocol of 21 May 2003).

Another PCA initiative is in the area of mass claims. Recent years have seen the establishment of a number of tribunals and systems for settling large numbers of claims from historic events and diplomatic crises. These have included systems created to resolve claims resulting from events related to the Islamic Revolution in Iran, from damages suffered as a result of the Gulf War, from property losses in Bosnia-Herzegovina, claims by victims of Nazi persecution related to dormant bank accounts in Switzerland, insurance, slave labor and looted assets.

The PCA has established a Steering Committee on Mass Claims, composed of individuals who have been active in two or more of the mass claims processes currently operational. The Steering Committee is producing comprehensive guidelines for setting up new systems to settle mass claims and should publish its work later this year or beginning of next.

To sum up, in its „operating environment“, the PCA has been inexorably drawn into other fields of arbitration and involving a new clientele. This experience has enriched our institution, and I believe that our unique history and more recent contributions provide something special to those fields. We are making forays into other areas of international arbitration such as mass claims and the environment. Facilitating

settlement of international labor standards disputes through mediation might be another area. And, who knows, perhaps the organization will eventually be called upon to play a role in the area air and space law.

Is the latter the proverbial „pie in the sky“? Hardly, the rapid evolution of technology and the increasing commercialization of space activities have made it abundantly clear that mechanisms have to be identified to strengthen the existing legal framework governing the peaceful uses of outer space. One needs only to note the current lacunae in dispute settlement schemes with regard to telecommunications satellites and space debris – two extremely sensitive areas of the space industry where the advent of private enterprise

has admittedly led to astonishing leaps in technological application but simultaneously complicated issues of liability and responsibility for these activities.

However, let me return to my summing up by saying that irrespective all these other exciting developments, the organization continues to dedicate much of its time and energy to maintaining its position in the forefront of dispute settlement involving States, whether it be inter-state or state-private party and intergovernmental organizations. It is a role from which PCA will never depart in light of the original mission entrusted to it, back in 1899 more than 100 years ago, and the expansion of that mission in the last few decades.

* * *

Ozbrojené konflikty, násilné činy a represálie, shromažďování ozbrojených sil podél sporných hranic – v Africe, na Středním východě, v jižní Asii a kdekoli – nás opakovaně upozorňují, že žijeme ve výbušném a nestálém světě. Nalézání způsobů mírového řešení sporů vyžaduje čínorodý přístup a trvalé úsilí těch, kteří jsou takovým sporem dotčeni. Když diplomatická jednání selžou, jedním z užitečných přístupů vypořádání se s obtížnými spory je izolace vzpurných otázek a následné řešení sporu skrze zapojení třetí strany. Pokud se jedná o mezinárodněprávní neshody, mělo by být soudní urovnání nebo rozhodčí řízení obvykle stranami zvoleno. Charta OSN (čl. 33) uznává oba způsoby za prostředky pokojného řešení mezinárodních sporů. Rozhodnutí přijatá rozhodčími tribunály a komisemi jsou konečná a závazná pro strany ve sporu stejně jako soudní rozsudky. Využití arbitráže však vyžaduje souhlas stran. Měl by být pokládán takový požadavek za nevýhodu? Pro některé znalce představuje daný předpoklad nedostatek, pakliže není očekáváno dosažení shody. Jiní odborníci mní, že získaný souhlas je důležitou podmínkou pozdějšího dodržování a naplňování rozhodčího nálezu. Pružnost a rychlost rozhodčího řízení, nadto jeho důvěrná povaha a rozsáhlý stupeň kontroly stran nad samotným řízením, a to včetně složení tribunálu, představují veskrze činitele přispívající k jeho přitažlivosti a úspěchu. V některých případech, státy nebo jejich vlády potřebují nalézt dříve či později východiště zejména vůči svým stoupencům. Právě mechanismus, jenž využívá třetí stranu, poskytuje věrohodný a především čestný postup.

Některé spory mezi státy, jež se staly velmi nebezpečnými, byly nedávno řešeny prostřednictvím arbitráže. Za příklad může sloužit spor mezi Eritreou a Jemenem o svrchovanost nad ostrovy v Rudém moři a o vymezení (delimitaci) jednotlivých mořských prostorů. Vlády obou států se obrátily k arbitráži, kterou obstaral Stálý rozhodčí soud. Urovnání sporu bylo za-

vršeno v roce 1999. Rada bezpečnosti OSN přivítala rozhodnutí, jež ukončilo nepřátelství mezi oběma zeměmi a zabránilo vystupňování násilí. Arbitrážní mechanismus byl využit ve sporu mezi Eritreou a Etiopií, poněvadž dvě rozhodčí komise byly zřízeny, a sice po sjednání mírové smlouvy v prosinci roku 2000. Eritrejsko-etioopská komise pro nároky byla založena proto, aby se zabývala všemi vzájemnými pohledávkami ohledně škod, ušlého zisku a bezpráví, které byly způsobeny orgány státu, jakož i jeho fyzickými a právníckými osobami protistraně, a to včetně škod zapříčiněnými subjekty, které vlastnila nebo kontrolovala tato země. Každá strana předložila nároky komisi svým vlastním jménem a jménem svých občanů a právníckých osob. Zahajovací slyšení o nakládání s válečnými zajatci se konalo v prosinci roku 2002 v Paláci míru v Haagu. Prvá rozhodnutí byla poté přijata 1. července 2003. Komise vydala 12 nálezů odpovědnosti za porušení mezinárodněprávních závazků proti Eritreji a 8 nálezů proti Etiopii. Jako nejzávažnější případy mezinárodní odpovědnosti byly shledány omisivní činy spáchané eritrejskými orgány, jež spočívaly v odmítnutí návštěv pracovníků Mezinárodního výboru Červeného kříže v zajateckých táborech od března 1998 do srpna 2000, zabíjení etiopských válečných zajatců a jejich tělesné a duševní útrapy. Naopak Etiopie nesla reparační povinnost za porušení humanitárních závazků o stravování válečných zajatců a o jejich opožděné repatriaci. Eritrejsko-etioopská hraniční komise dokončila úkol delimitace státní hranice mezi oběma státy vydáním rozhodnutí v nizozemském Haagu v dubnu roku 2002. Generální tajemník OSN Kofi Annan a generální tajemník Organizace africké unie (OAU) Amara Essy vyjádřili ve společném stanovisku uspokojení nad úspěšným uzavřením mírového procesu na základě soudního řešení sporu, jež představuje dobrý příklad pro zbytek Afriky a mezinárodní společenství jako celku. Hraniční komise je rovněž příslušná provést demar-

kací státních hranic mezi oběma státy. Stálý rozhodčí soud pokračuje v podpoře technické činnosti hraniční komise a účastní se četných konzultací s Oddělením OSN pro mírové operace a Misi OSN.

Další mezinárodní spory řešené před Stálým rozhodčím soudem již nejsou tak vysoce politicky vyhraněny. Za vzpomnutí stojí některé právní neshody mezi členskými státy EU, jež vzbuzují zájem akademiků a studentů, jako například spor mezi Nizozemskem a Francií, Irskem a Velkou Británií či Belgií a Nizozemskem.

Jinou záležitostí je smírčí řízení. Zmínění zasluhuje smírčí postup ve věci územního sporu mezi Belize a Guatemalou. Usmířovatelé tlumočili vypracovanou zprávu ministrům zahraničí Belize, Guatemaly a Hondurasu v roce 2002 v sídle Organizace amerických států (OAS) za přítomnosti ministra zahraničních věcí USA Colina Powella. Smírčí zpráva vzbuzuje naději, že starý konflikt bude vyřešen za předpokladu, že strany sporu přijmou smírčí doporučení. Nadto zpráva OAS o smírčím řízení podtrhuje, že spor o výklad a provádění smlouvy, který nemůže být vyřešen, mohou strany předložit Stálému rozhodčímu soudu podle Opčních pravidel pro rozhodčí řízení ve sporech vztahujících se k přírodním zdrojům a/nebo k životnímu prostředí.

Než byl Stálý rozhodčí soud v roce 1899 založen, praxe předávání sporů mezinárodním tribunálům byla zcela řídká. Uchylení se k arbitráži bylo vzácné, kdežto smírčí a vyšetřovací řízení byla vskutku neznámá. Mezinárodní právo jako nepostradatelný základ pro přiblížení se urovnání sporů bylo v minulosti utvářeno podle vzoru vnitrostátních právních řádů. V tradičním mezinárodním právu byla tato oblast relativně nerozvinuta. Základní soubor norem spojoval praxi států a teoretické názory z děl Grotia, Vatella a Puffendorfa. Ani hmotné právní normy potřebné k úpravě složitějších vztahů mezi státy, ani normy nepostradatelné pro využití třetích subjektů při urovnávání sporů nebyly pořádně rozvinuty. Významná část raných případů před Stálým rozhodčím soudem se vztahovala k územním příjm. Klasickými případy se staly věci *Las Palmas*, *Grisbadarna* a *Lighthouse*. Kromě toho se objevily před arbitráží spory o výklad smluv nebo případy svázané s odpovědností států (*Radio Orient*, *Deserters of Casablanca*, *the Chevreau Claim* či *the Chartage case*). Shora uvedené případy patří do okruhu arbitrážních záležitostí. V minulosti Stálý rozhodčí soud usnadnil taktéž konání vyšetřovacího a smírčího řízení. Vyšetřování je prostředkem nestranného zkoumání skutečností mezinárodní komisí. Čtyři případy byly řešeny tímto Soudem na podkladě Haagských úmluv o pokojném urovnávání mezinárodních sporů z roku 1899 a 1907, a to *The Dogger Bank*, *Tavignano*, *Camouna and Galois*, *Loss of the Dutch Steamer Tubantia* a *Red Crusader Incident*. Smírčí řízení zase znamená postup, jehož výsledkem je doporučení stranám ve sporu. Podnětem k řízení se obvykle stá-

vá dvoustranná mezinárodní smlouva. Před Soudem se odehrálo urovnání tří případů: meziválečný spor mezi Dánskem a Litevskem, dva případy řešené po roce 1945 mezi Francií a Švýcarskem a Reckem a Itálií.

Příslušnost Stálého rozhodčího soudu prodělala evoluční vývoj. Poprvé se Soud odvážil překročit rámec mezistátních sporů v roce 1935. Tehdy byl Soud požádán o poskytnutí rozhodčích služeb při řešení kontraktuálního sporu mezi čínskou vládou a americkou společností *Radio Corporation of America*. Generální tajemník Stálého rozhodčího soudu získal souhlas Správní rady, složené ze zástupců všech stran zakládajících smluv Soudu. Daný precedent a zvyšující se interakce mezi státy a nestátními útvary podnítl vyhlášení Pravidel pro rozhodčí a smírčí řízení při urovnávání mezinárodních sporů mezi dvěma stranami, z nich jedna je pouze stát, a to v roce 1962. Ačkoliv roky 1935 a 1962 se staly kritickými okamžiky v dějinách Soudu, v roce 1976 jsou schválena Arbitrážní pravidla UNCITRAL (Komise OSN pro mezinárodní právo obchodní), která rozšiřují věcnou příslušnost rozhodčího tělesa o obchodní arbitráž. Tvůrci Arbitrážních pravidel UNCITRAL mj. řešili otázku jmenování rozhodců (čl. 6–8) zavedením nového pojistného způsobu, když strany selžou v jejich jmenování či namítají složení rozhodčího orgánu. Pravidla dovolují stranám požádat generálního tajemníka Soudu, aby vybral jmenovací autoritu (*the appointing authority*), která požívá pravomoc jmenovat rozhodce, jak je to nejdříve možné. Je ironií osudu, že první žádost o výběr rozhodce zaslaná generálnímu tajemníkovi Stálého rozhodčího soudu nevzešla z podnětu obchodní arbitráže, nýbrž o jmenování arbitra požádal Iránsko-americký tribunál pro nároky, jenž byl založen Alžírskými dohodami v roce 1981, za pomoci Mezinárodní kanceláře Stálého rozhodčího soudu. Dodnes se očividně rozrostly tyto žádosti. Ještě nedávno se počet takových žádostí rovnal jednomu požadavku za dva týdny, což je množství dvakrát vyšší než před deseti lety.

Obchodní případy spjaté s UNCITRAL vykazují rostoucí složitost, svárliвість i početnost stran, jež jsou zapleteny do sporu. Stálý rozhodčí soud rovněž pociťuje nárůst dohod o ochraně investic. V roce minulém napomáhal generální tajemník při ustavení rozhodčích tribunálů v pěti investičních případech, a to včetně jmenování rozhodců. Severoamerická smlouva o volném obchodu (NAFTA) předložila Soudu pozoruhodný případ. Možno předvídat, že složitý a těžkopádný charakter řízení upravený v dohodách o ochraně investic povede v nadcházejících letech k vyhledávání pomoci ze strany Soudu.

Stálý rozhodčí soud během svého užitečného působení rozšířil rozměry vlastní jurisdikce, o niž nemohli mít zakladatelé této instance jakoukoli představu. Zabývá se nejenom mezistátními spory, ale taktéž spory mez stranami, z nichž pouze jedna je stát, jakož i spory zahrnující mezinárodní organizace. Soud se nyní zabývá případem, v němž je stranou OSN nebo Ban-

ka pro mezinárodní vypořádání (*the Bank for International Settlements*). Banka byla založena smlouvou v roce 1930, aby napomohla Německu ve splnění reparačních závazků uložených Versailleskou smlouvou po první světové válce. Banka se však po vykonání úkolu postupně proměnila v peněžní instituci, jež slouží centrálním bankám v obchodních bankovních operacích. Spor vznikl v okamžiku, kdy se Banka rozhodla změnit své stanovy a vyloučit všechny akcionáře nemající postavení centrálních bank. Součástí rozhodnutí bylo vyplatit za každý podíl 16 000 švýcarských franků. Změna vstoupila v platnost 8. ledna 2001 a následně tři akcionáři vyvolali arbitráž. Především zpochybnili stanovenou výši podílu. V dlším rozhodnutí vydaném 22. listopadu 2002 rozhodčí tribunál stanovil, že žadatelé jsou oprávněni ke kompenzaci svých akcií, jež odpovídají přiměřeným podílům, které jsou určeny z hodnoty čistého jmění banky snížené o 30%. Použití zmíněného způsobu výpočtu podílu se objevilo i v konečném rozhodnutí z 19. září 2003. Tribunál rozhodl, že Banka pro mezinárodní vypořádání doplatí dodatečně každému ze žadatelů 7 977,56 švýcarských franků za akcii dříve vlastněnou a ještě úrok.

Jednou z dalších možných aktivit Soudu je rozhodování sporů v oblasti ochrany životního prostředí. Správní rada Stálého rozhodčího soudu schválila v červnu roku 2001 Opční pravidla pro rozhodčí řízení ve sporech vztahujících se k přírodním zdrojům a/nebo k životnímu prostředí. Pravidla upravují zřízení Panelu rozhodců, kteří jsou specializováni v daném oboru, a Panelu vědeckých odborníků. Tato oblast patří k těm, jež čeká budoucnost. Dnes chybí sjednocené fórum, k němuž by se mohly obracet státy, mezinárodní organizace, nadnárodní společnosti a soukromé strany se svými spory ohledně ochrany životního prostředí a uchování přírodních zdrojů. Stáčí uvést případ zavlčení kyanidu do řeky v Rumunsku, jež protéká dalšími státy v karpatské kotlině. Mezinárodní kancelář očekává, že pravidla budou vtělena do doložek o urovnávání sporů řady úmluv a smluv, které upravují ochranu životního prostředí, protože taková arbitrážní struktura je prozatím jedinečná. Tato pravidla jsou už posuzována jako možný mechanismus urovnávání sporů při obchodování s emisemi, a sice v souvislosti s Úmluvou o kontrole klimatu a Protokolem podepsaným v Kjoto.

Mechanismus byl již vnesen do Protokolu o civilní odpovědnosti a kompenzaci škod způsobenými přes hranice průmyslovými nehodami v pohraničních vodách (Kijevský protokol z 21. května 2003).

Další arbitrážní kročeje uvádějí příslušnost Stálého rozhodčího soudu do oblasti hromadných nároků. V posledním údobí byla založena řada tribunálů a systémů pro řešení nároků majících svůj původ v historických událostech a diplomatických krizích. Tak byly zřízeny struktury řešící nároky spojené s islámskou revolucí v Íránu, válkou v Zálivu, se ztrátami na majetku v Bosně-Hercegovině anebo nacistickým pronásledováním, což se týkalo nepoužívaných, spících bankovních účtů obětí persekuce ve švýcarských bankách, jejich pojištění, otrocké i nucené práce a uloupeného jmění. Soud založil Řídící výbor pro hromadné nároky, jenž je složen z osob, které působily ve dvou či více hromadných procesech. Řídící výbor připravuje obsažné směrnice pro zřízení nových systémů pro narovnání hromadných nároků, přičemž výsledky by měly být zveřejněny zanedlouho.

Překotná evoluce technologií a komercializace kosmických činností odhaluje mezeru v řešení sporů vznikajících z mírového využívání kosmického prostoru. Dvě citlivé oblasti kosmického průmyslu, kde operují mj. soukromé společnosti coby držitelé pokrokových technologických postupů, stojí za povšimnutí: využívání telekomunikačních družic a kosmické smetí. Právě takový stav plodí zauzlené otázky odpovědnosti (ručení) za případné hmotné škody (Úmluva o mezinárodní odpovědnosti za škody způsobené kosmickými objekty z roku 1972 označuje za subjekty ručení pouze státy a mezinárodní organizace) a odpovědnosti prospektivního charakteru za kosmickou činnost.

Stálý rozhodčí soud věnuje čas a úsilí udržení svého předního postavení na poli řešení mezinárodních sporů, v nichž v první řadě vystupují coby strany ve sporu státy, ale i soukromé osoby a mezinárodní organizace. Od svého původního úkolu, jenž mu byl svěřen v roce 1899, tedy více než před sto lety, se neodchyluje. Jeho mezinárodní arbitrážní zadání se ale v několika posledních desetiletích podstatně rozšiřuje.

Výtaž z přednášky sepsal Dalibor Jílek